

het Volksbelang

Liberaal Vlaams Tijdschrift
www.hetvolksbelang.be

nr 5 - Mei 2016
Jaargang 137
maandblad

Op 14 juni 1846, nu precies 170 jaar geleden, vond in de gotische zaal van het stadhuis van Brussel het stichtingscongres plaats van de Liberale Partij. Een indrukwekkende en plechtige manifestatie van vooraanstaande mensen, afkomstig uit

alle maatschappelijke klassen, vanuit alle hoeken van het land, doordrongen met de geest van het liberalisme en met als doel zich te verenigen. Van de ruim 380 uitgenodigde personen daagden er uiteindelijk 320 op in het Brusselse stadhuis. Journalisten mochten de

zaal niet binnen, maar er was wel degelijk uitgebreide berichtgeving over de bijeenkomst. P.L.

Lees meer over de eerste dag van de Liberale Partij op blz. 5 e.v.

Inhoud

Van de redactie **Een nieuw liberaal project** / 2 | **Film Eye in the Sky** / 3 | **Boeken Tien grote talenten** / 4 | **Buitenland IJslands gambiet, richtsnoer voor Europa** / 10 | **VS-verkiezingen Donald against Hillary** / 8 |

Van de redactie
door **Bert Cornelis**

Een nieuw liberaal project

Ministers, parlementsleden, beleidsverantwoordelijken op alle niveaus, ook in provincies en gemeenten, hebben het de jongste tijd niet gemakkelijk. In een breder kader heeft alles natuurlijk te maken met de sfeer van angst en onzekerheid die er na de terreuraanslagen in Parijs en Brussel is ontstaan. Politici doen hun best om maatregelen te treffen, maar staan nog altijd machteloos tegenover de onzekerheid bij de bevolking. En wat men ook aan maatregelen treft, terrorisme en criminaliteit zijn nooit helemaal weg te denken. En de vraag is hoe je in de toekomst moet vermijden dat jonge mannen en vrouwen zich nog laten leiden tot het plegen van zulke gruwelijke daden. De 87-jarige Amerikaanse filosoof en professor Taalkunde, **Noam Chomsky**, zegt daarover: "Zolang

men IS bombardeert, zullen ze terugslaan met aanslagen. We moeten beslissen hoe we daarmee omgaan. Ofwel spelen we mee volgens de regels van Al Qaeda en IS, door onze eigen samenleving en vrijheden te vernietigen en ten oorlog te trekken tegen de moslimwereld. Dat doen we al vijftien jaar. Het is al voldoende bewezen waarom mensen zich tot terrorisme bekeren. De daders van de aanslagen in Parijs en Brussel groeiden op in buitenwijken, kenden niks dan vernederingen en ontgoochelingen. Terrorismes gaf hen een doel. Onze regering moet zulke mensen net iets geven om voor te leven, in plaats van iets om voor te sterven."

De antipolitieke houding van de publieke opinie wordt vanuit de politiek zelf gevoed. Korte termijn denken, haantjesgedrag, harde confrontatie en tomeloze profileringsdrang op de golven van opiniepeilingen drijven nog meer burgers in de antipolitieke hoek.

Bovendien gaat er geen dag voorbij of ons land wordt met een "staat in ontbinding" vergeleken. Natuurlijk moet de minister van Justitie er voor zorgen dat er een akkoord met de cipiers komt en de gevangenen opnieuw functioneren zoals het in een rechtsstaat hoort. Natuurlijk heeft een land nood aan leiders die zeker in een ingewikkelde staat als België het gekrakeel kunnen overstijgen en op alle niveaus samen werken. Het probleem zit hem niet in de structuur van de staat, maar in de beleidsmakers die in die structuur

werken en hem vooral moeten laten werken. Natuurlijk moet de ambtenarij de nodige middelen krijgen om de overheid te doen draaien, maar het middenveld, met op kop de vakbonden, moet openstaan voor maatregelen die tot efficiëntie leiden. En dat kan zonder de sociale bescherming af te bouwen. Door de boel kort en klein te slaan, of treinreizigers te gijzelen help je België niet vooruit.

"We zijn te veel bezig met het beschrijven van alles wat fout loopt, in plaats van zelf na te denken over wat we kunnen doen om de achteruitgang tegen te gaan."

Maar boven alles zitten veel mensen te wachten op optimisme, hoop en vooruitgang voor iedereen. Historicus **Philipp Blom** zegt het zo: "In het Westen hebben wij geen project meer voor de toekomst, we willen enkel het heden behouden, op het wanhopige af. We bouwen aan een fort Europa - waarin we onszelf opsluiten - in plaats van de liberale droom over Europa als project te nemen."

Voor alles wat heden ten dage de samenleving bedreigt, is er dus een project nodig. En misschien moet dat wel een liberaal project zijn waarbij we opnieuw naar onze basiswaarden gaan: vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid, wars van ideologische en religieuze krachten, de kracht van het individu als uitgangspunt. We zijn nu te veel bezig met het beschrijven van alles wat fout loopt, in plaats van zelf na te denken over wat we kunnen doen om de achteruitgang tegen te gaan.

Paul Verhaeghe, de Belgische hoogleraar klinische psychologie en psychoanalyse gaf in een opiniebijdrage in De Morgen (11.05.2016) een interessante voorzet: "Onder liberaal begrip ik een maatschappij waarin de overheid, bestaande uit burgers, zich inspannt om zo veel mogelijk vrijheid én gelijkwaardigheid te installeren voor zo veel mogelijk mensen, waarin autonome individuen weer keuzes kunnen maken." 170 jaar geleden ontstond de Liberale Partij. In de gotische zaal van het Brussels stadhuis schreven meer dan 300 liberalen het eerste burgermanifest, met daarin eisen als de onafhankelijkheid van het openbaar bestuur, degelijk openbaar onderwijs, een uitbreiding van het kiesrecht, een verbetering van de sociaaleconomische situatie van arbeiders en 'behoeftegen'. Ook vandaag zijn het nog de speerpunten van het politiek liberalisme en kunnen zij inspiratie leveren voor een nieuw liberaal toekomstproject. •

Eye in the Sky

Aviva Dierckx
Filmrecensent

Denk de beelden van de drone-camera's even weg, en je zal merken dat je naar een verfilmd toneelstuk zit te kijken, naar een luisterspel zelfs, een 2 uur durend telefonisch conferentiegesprek, in real time – net zoals bij de serie '24hours' zijn de twee uur van de film ook de duur van de operatie.

Op afstand

Het gaat over oorlogsvoering op afstand, met cameradrones in de vorm van vogels en kakkerlakken en gewapende UAV's, over de 'oorlog' tegen terreur waarin de wereld verstrikt is geraakt en alle mogelijke morele dilemma's die daarbij kunnen gesteld worden. Britten en Amerikanen moeten beslissen of een drone-missie boven Nairobi zal verschuiven van 'capture' naar 'kill'. Het cliché is niet veraf wanneer de Amerikanen de boel willen platgooien, terwijl een Britse kolonel (een rol van Helen Mirren) en generaal (Alan Rickman, bekend uit 'Die Hard' en als 'Sneep' uit de Harry Potter-films, in zijn laatste rol) opties verrassend laten her-berekenen om tot andere uitkomsten te komen.

Terwijl er zich in de hogere echelons patstellingen voordoen, zijn het soldaten (Aaron Paul uit 'Breaking Bad' en actrice Phoebe Fox) in een container in de Amerikaanse woestijn die op de knop moeten drukken. Zij zitten met dezelfde dilemma's, maar krijgen bij hun ja/nee-commando geen verduidelijkingen. De sympathie van de kijker komt als vanzelf bij hen te liggen.

Geen test

Stelt de technologische oorlogsvoering nieuwe ethische problemen, of zijn het precies dezelfde, alleen scherper afgesteld in technicolor en ingezoomd op mensen in plaats van op daken en gebouwen? Zijn beslissingen anders in een vliegtuig boven een doel

Een oorlogsfilm die zich afspeelt aan de telefoon, maar waarbij de kijker op het puntje van zijn stoel blijft. Kent u die mopjes van "hoeveel ambtenaren heb je nodig om één lampje te vervangen"? 'Eye in the Sky' is het equivalent in termen van "hoeveel mensen heb je nodig om op de knop te drukken bij lange-afstandsoorlogvoering".

Hellen Mirren als de koele kolonel in de bioscoopkraker 'Eye in the Sky'.

dat vaag en anoniem kan blijven, of als je in een container ver weg het oogwit van menselijke doelen hebt kunnen zien? Ben je bereid enkele burgerslachtoffers te maken als het een terreuraanslag kan vermijden? Het zijn geen vragen van headhunters voor jobs aan de bedrijfstop, of psychologische tests. Het is waar deze film over gaat, de WII-oorlog zoals hij wel eens genoemd wordt, is immers geen test, maar een realiteit waar de burger weinig meer over verneemt dan afstandelijke communiqués of triomfkreten zoals Obama's "we got him".

Geen testosteron

De rol van kolonel Powell was in het oorspronkelijke script niet voor Helen Mirren. Ook niet voor een andere actrice. Het was een mannenrol. Het is een nieuwe tactiek in Hollywood: actrices van een zekere leeftijd en renommée gaan, bij gebrek aan goede rollen, jagen op de gewone (lees mannenrollen). In 'Eye in the Sky' werd de rol dus niet herschreven, het bleef precies dezelfde rol, kolo-

nel is kolonel. Het is niet omdat de kolonel in de film plots een vrouw is, dat er aan het personage meer zachtheid of morele twijfel werd toegedicht. Toch zegt Helen Mirren dat door het simpele feit dat vrouwen bepaalde rollen spelen (ook een van de vliegeniers in de container en een politicus), het verhaal verandert van een oorlogsfilm vol knetterend testosteron, naar een film die het universele en het dramatische beter nuanceert. Allezins is het voor velen nog steeds niet 'gewoon' om vrouwen als koele militairen te zien.

Ga niet met vrienden eten voor je naar deze film gaat, doe het achteraf en je zal gegarandeerd een stevige discussie rijker zijn. Als je dacht dat al je vrienden op dezelfde hoogte zitten over het al dan niet, waarom, waar, wanneer en hoe aanvaarden van collateral damage en andere morele vragen uit de moderne oorlogsvoering, think again. Alleen al daarvoor moet je 'm gaan zien. •

*Eye in the Sky; regie Gavin Hood;
script Guy Hibbert.*

Tien grote talenten van Paul Jacobs

Het is weer heerlijk met vakantie vertrekken in het gezelschap van een nieuwe misdaadroman van Paul Jacobs. En liefst naar Frankrijk waar Jacobs leeft en met liefde over schrijft. 'Tien grote talenten' is de titel van Jacobs' jongste misdaadroman. Iets te maken met 'Ten Little Niggers' van Agatha Christie zoals op de voorzijde staat?

door John Rijpens

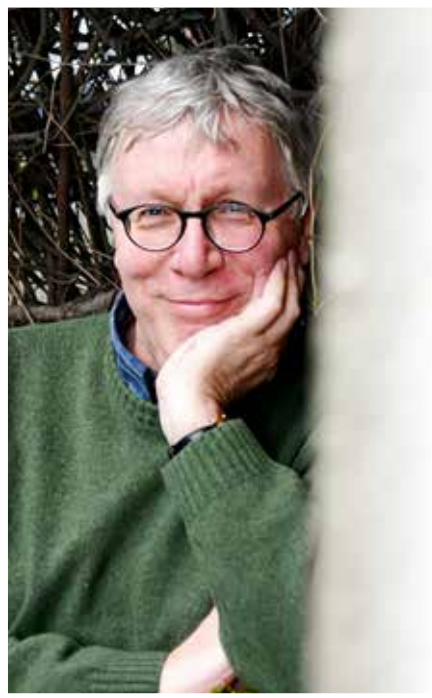
In het bestverkochte boek van Christie kregen tien personen een uitnodiging van een vage kennis om een weekend door te brengen in een landhuis op een eilandje voor de Engelse kust. Een na een werden ze vermoord. Vanzelfsprekend was de moordenaar één van hen.

De hete zomer van 1985

In 'Tien grote talenten' nodigde in de hete zomer van 1985 een excentrieke Belgische miljonair, Edouard Schampenberg ("de Marc Coucke van zijn tijd") tien jonge Vlaamse beloftevolle talenten (een schrijver, een cineast, een dichter, een schilder, een acteur enz.) uit op zijn landgoed 'La Gentilhomme', met kasteel in het zuiden van Frankrijk, in het dorp Soyri in de Aveyron. Gedurende twee vakantieperiodes mocht ieder zijn ding doen, er werd gewerkt, maar vooral gefeest, geïntrigeerd, gezopen, afgewisseld met schaamteloze liefdesaffaires. Een en andere leidde tot een tragisch einde wanneer de verleidelijke jonge echtgenote van de 'kasteelheer' dood werd aangetroffen in de rotspoel van het gebied.

Leuke reünie?

'Tien grote talenten' begint dertig jaar later, zeg maar in 2015. Tijdens een uitje in Frankrijk komt het hoofdpersonage, de televisiejournalist Thomas Breens, het verhaal toevallig op het spoor. Hij krijgt meteen een gouden idee voor een aardige documentaire:

Paul Jacobs.

een reünie van de tien 'grote talenten' in het kasteel van toen. De inmiddels hoogbejaarde eigenaar is in de wolken en druppelsgewijs arriveren de tien in het kasteel, dertig jaar ouder dan weleer, maar dan blijkt dat de oude geheimen, intriges en vetes overeind zijn gebleven.

Onder de tien uitgenodigden: Johan Berlin, nu steenrijk schilder met wereldfaam en eminente ladykiller. Of de onderweg toevallig tegengekomen Danielle Dax, die nu een eetgelegenheid uitbaat maar destijds als knap meisje met schilderambities ook in het

kasteel verbleef. Of Bernard Wilcox, een brave dikke cineast met een goedkope camera, intussen dertig kilo afgevallen, bijgenaamd Hollywood omdat hij over niks anders spreekt. Of de actrice An-Sofie Jordens, alias 'Ons Anneke', "zo zot als een achterdeur", die graag samenwerkte met Tom Lanoye en ook haar eigen monologen schreef.

Of de fotografe Ianka Maanhout, toen nog met een zelfontspanner, nu wereldberoemd. Of de acteur Casper Ots, die later in Holland ging spelen. Of Merel De Bruyckere, 'Mereltje', destijds broodmager in een hip-piejurk maar sindsdien met erg geliefd werk dat de Biënnale van Venetië haalde. Of Edda Sprangers, een van onze beste dichters, gekoesterd door de uitgeverij De Bezige Bij en jaar na jaar op de shortlist van Vlaamse en Nederlandse literatuurprijzen.

Vergeet Agatha Christie. Wat onze tientalenten overkomt tijdens de reünie in Frankrijk lees je zoals je alleen Paul Jacobs kan lezen: lichtvoetig, geestig en to the Point met zijn vernuftige opbouw van de plot, de typering van de personages en van het Jacobs' zo dierbare Franse milieu. De ontknoping ligt niet voor de hand. Die is zeker niet deduceerbaar vanuit een aantal psychologische aanwijzingen. •

Paul Jacobs, Tien grote talenten. Uitg. Houtekiet, 2016; 312 blz.; 19,99 euro. Ook als e-book beschikbaar.

“Niets dan de Grondwet!”

Op 14 juni 1846, nu precies 170 jaar geleden, vond in de gotische zaal van het stadhuis van Brussel het stichtingscongres plaats van de Liberale Partij. Een indrukwekkende en plechtige manifestatie van vooraanstaande mensen, afkomstig uit alle maatschappelijke klassen, vanuit alle hoeken van het land, doordrongen met de geest van het liberalisme en met als doel zich te verenigen.

Zo kan kort worden geparafraseerd wat een journalist schreef in de krant *L'Indépendance Belge* naar aanleiding van de oprichtingsvergadering van de Belgische Liberale Partij. In de inleidende betogen werd een te groot overwicht van de clerus op de openbare macht vastgesteld en werd een pleidooi gehouden voor de Grondwet als richtinggevend baken, zowaar een actueel thema. →

Peter Laroy,
Directeur Liberaal Archief

De bijeenkomst was het eindpunt van een proces dat reeds enkele jaren bezig was. Na de oprichting van de Belgische Staat hadden de katholieke en liberale strekkingen zich verenigd in het zogenaamde Unionisme. Deze unie wenste het hoofd te bieden aan binnenlands gevaar, zoals de orangisten, en aan buitenlandse inmenging. De Nederlandse vorst Willem I bleef hongerig naar 'zijn' Zuidelijke Nederlanden.

Barsten in de unie

Toen de situatie zich na een tiental jaar stabiliseerde, kwamen er barsten in het verbond. Een langzaam toenemend overwicht van de katholieken veroorzaakte frustratie bij de liberalen. Bij vertegenwoordigers van deze laatste groep groeide de overtuiging dat zij zich dienden te verenigen om zelf zwaar genoeg op het bestuur te wegen. In de eerste helft van de jaren 1840 groeiden her en der liberale kiesverenigingen, zonder dat dit bijzonder gestructureerd verliep. Pas toen de Brusselse liberale vereniging L'Alliance (een vereniging met toch ongeveer 600 betalende leden) begin april 1846 een oproep deed om een liberaal congres bijeen te roepen, leek een meer definitieve basis gelegd.

Van zodra duidelijk werd dat de aangekondigde manifestatie niet zomaar een bevestiging was, gingen de tegenstanders in de tegenaanval. In de katholieke pers werden er in aanloop naar het congres flink wat speldenprikken uitgedeeld. Nu eens kwam er commentaar op het principe van de bijeenkomst, dan weer hekelden bepaalde kranten sommige deelnemers. Er rees heel wat kritiek op de heel gevarieerde samenstelling (een 'assemblage bizarre'). Verder was ook het feit dat de pers niet was toegelaten op de bijeenkomst een doorn in het oog. Net daardoor werd deze manifestatie volgens de tegenstanders ervan herleid tot een schertsbijeenkomst (een 'momerie').

Journalisten niet welkom

Maar dat soort taalgebruik maakte natuurlijk

deel uit van het spel dat door de ideologische gekleurde pers in die jaren nog werd gespeeld. Objectief bekeken, werd er die junidag in 1846 wel degelijk geschiedenis geschreven. Journalisten mochten misschien de zaal niet binnen, er was wel degelijk uitgebreide berichtgeving over de bijeenkomst. De organisatoren zagen er vooral op toe dat de groep als één liberale stem naar buiten kwam en dat de aanwezigen tijdens de bijeenkomst zich-

zelf konden zijn, zonder de hinder van journalisten in de zaal. In L'Indépendance Belge verscheen bijvoorbeeld een heel uitgebreid verslag van het congres, bladzijden lang. De toespraken en de goedgekeurde resoluties werden gepubliceerd, de debatten verschenen quasi woordelijk in een speciale bijlage en ook de lijst van de 384 afgevaardigden werd alfabetisch gepubliceerd.

Eugène Defacqz leidde het congres in met de opmerkelijke uitspraak: "La constitution, rien que la constitution, mais toute la constitution."

De honderden vertegenwoordigers op het stichtingscongres van de Liberale Partij in juni 1846 waren afkomstig uit het hele land (kaart Liberaal Archief).

"Ten negen ure des morgens, kwamen de gedelegeerden der liberale genootschappen van alle oorden des rijks, na vertoon van hunne geloofsbrieven, hunne namen schrijven op de daartoe bestemde presentie-lijst, (...), provinciale of gemeenteraadsleden, plaatselijke burgemeesters of schepenen, advocaten, geneesheren, notarissen, kooplieden, fabrikanten, grondeigenaren, waaronder ook ettelijke edellieden, alle in het zwart gekleed," aldus een verslag in de Arnhemsche Courant (waaruit dus blijkt dat ook Nederlandse kranten aandacht besteedden aan de bijeenkomst).

Die honderden vertegenwoordigers waren afkomstig uit het hele land (zie de indicatieve kaart bij dit artikel). De steden Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, Leuven, Luik, Namen maar ook Tongeren tekenden voor meer dan 10 vertegenwoordigers. Middelgrote steden die tussen 5 tot 10 vertegenwoordigers stuurden, waren Aalst, Charleroi, Dinant, Doornik, Geraardsbergen, Huy, Ieper, Kortrijk, Mons, Nijvel, Oudenaarde en Verviers. En ook uit tal van kleinere steden en dorpen maakten afgevaardigden de reis naar Brussel. Bij het bekijken van de kaart gebaseerd op de plaatsen van herkomst is de evenwichtige spreiding duidelijk. Enkel uit meer perifere gebieden (de Ardennen, delen van de Kempen, de kuststreek) zijn er geen vertegenwoordigers afgevaardigd.

Vermogen en aanzien

Wat de sociale samenstelling betreft, hoeft men zich weinig begoochelingen te maken. In het jonge België behoorde de macht nog toe

aan een minderheid. Vermogen en aanzien waren elementen om te kunnen meespelen (in praktijk gerealiseerd door het zogenaamde 'censitair' en 'capacitair' kiesstelsel). Vrouwen waren nog volledig uitgesloten van deelname aan de macht.

Het krantenbericht uit Nederlands schetst perfect de sociale samenstelling van de aanwezigen. Ongeveer een derde van de aanwezigen kon gesitueerd worden in de categorie van intellectuele beroepen. Het ging daarbij in hoge mate om personen met een juridische opleiding (advocaat, notaris, magistraat) en in mindere mate een medische scholing. Het aantal academici was eerder schaars te noemen. Er moet overigens steeds rekening gehouden worden met de vaststelling dat heel wat mensen op de lijst niet echt een beroep opgeven maar zich laten betitelen als grootgrondbezitter of rentenier. Heel wat onder hen zullen oorspronkelijk ook een intellectuele opleiding hebben genoten. Die vermogende groep is ongeveer in dezelfde mate vertegenwoordigd als de intellectuele beroepen. Naast de eerder vermelde grondeigenaars kan hier ook een ruime groep handelaars en industriëlen worden bij ondergebracht. Tot slot identificeerden heel wat congresgangers zich met hun politiek mandaat, van gemeentelijk (gemeenteraadsleden, schepenen, burgemeesters) tot nationaal niveau (volksvertegenwoordigers, senatoren). De partijvorming kwam niet zomaar uit het niets.

Gedisciplineerd

Onder de deelnemers van het Liberaal Congres was er dus een ruime verscheidenheid naar sociale en geografische herkomst. En toch, zo noteerden de kranten, verliep de bijeenkomst gedisciplineerd. *"Er was geen verdeeldheid volgens de standen, volgens de provincies of volgens de belangen. Er waren enkel 'citoyens belges', minnaars van orde, vrijheid en erediens die samen waren op een bijeenkomst waarvan men onmogelijk de draagwijdte en de immense betekenis kan van ontkennen,"* aldus L'Indépendance Belge, vrij vertaald.

Volgens diezelfde berichtgeving verliep de dag vlot. Van de ruim 380 uitgenodigde personen daagden er uiteindelijk 320 op in het Brussels stadhuis. Iets na negen uur openden de debatten onder leiding van **Eugène Defacqz**. Deze raadsheer bij het Hof van Cassatie beschikte over een indrukwekkende staat van dienst als jurist, politicus en vrijmetselaar.

In zijn inleidende toespraak had Defacqz het o.a. over het overwicht van de clerus op de openbare macht en pleitte hij in de geest van de jaren 1830 voor de grondwet als richting-

De toegangskaart voor het congres (Liberaal Archief).

gevend baken. *"La constitution, rien que la constitution, mais toute la constitution."*

Grondslag

Vervolgens werd een plan tot de algemene samenvoeging van alle liberale groepen voorgesteld: *"In elke hoofdplaats van een arrondissement zal de liberale partij, dienvolgens, onmiddellijk een genootschap oprigten, bestaande uit alle liberalen, die bij stemming toegelaten zijn. Er zal in elk dier plaatsen een comité voor de verkiezingen worden benoemd. Elk dier genootschappen zal een of meer afgevaardigden naar het liberaal congres enz."* De bespreking werd afgesloten met het goedkeuren van negen congresresoluties. De grondslag van de liberale partij was officieel gelegd.

De nieuwe partij keurde meteen ook een programma goed. Er werden zes kernpunten naar voren geschoven: kieshervorming, onafhankelijkheid van de openbare macht, uitbouw van het openbaar onderwijs, herzien van conservatieve wetgeving, toename van het aantal volksvertegenwoordigers en

senatoren en het verbeteren van de levensomstandigheden van de werkende klasse. Met de goedkeuring van de laatste resolutie wilde het congres vooral de kwestie ontmantelen van de groeiende kloof tussen radicalen en conservatieven binnen de Luikse liberale strekking. Volgens de (weliswaar niet-gecontroleerde) berichtgeving leidde deze verzoening tot een symbolische omhelzing van vertegenwoordigers van beide groepen onder luid applaus van de rest van de aanwezigen. Tegenstanders van de bijeenkomst vergeleken dit moment later met de zogenaamde 'kus van Lamourette' (de uitdrukking 'le baiser Lamourette' verwijst naar een verzoeningsgebaar in de Franse Assemblée Législative van 7 juli 1792). Het Liberaal Congres eindigde rond drie uur in de namiddag, zo noteerde de verslaggever.

Sleutelmoment

De dagen erna verschenen zowel in binnen- als buitenlandse kranten verslagen over het congres en de oprichting van de Liberale Partij in België. *"De liberale bladen zeggen dat men vergeefs in de geschiedenis des lands zulk eene vereeniging zoeken zal; de andere beschouwen haar als een partijwerk, dat geen vruchten zal dragen,"* zo liet een Belgische correspondent aan het Dagblad van 's Gravenhage weten. Uiteraard konden de honderden deelnemers niet voorzien dat zij die dag geschiedenis hadden geschreven. Pas later zou uiteraard blijken dat het Liberaal Congres van 14 juni 1846 een belangrijk sleutelmoment was in de politieke ontwikkeling van het land.

Meer info: op de site van het Liberaal Archief staan de congresresoluties en de namen van alle deelnemers (www.liberaalarchief.be -> databestanden). Er is ook een interactieve kaart terug te vinden met de namen en de plaatsen van herkomst. •

VS-PRESIDENTSVERKIEZINGEN: EEN STAND VAN ZAKEN

Midden mei keerde de situatie bij de Amerikaanse voorverkiezingen volledig. Inderdaad de republikeinen hebben nog één kandidaat voor de nominatie, maar bij de democraten woedt de strijd verder en die wordt er alleen maar bitsiger op. Met andere woorden de situatie is volledig gedraaid. Bovendien was Donald Trump enige maanden geleden nog een lachertje in de race naar de republikeinse nominatie. Sinds begin mei is “den Donald” de republikeinse kandidaat voor het Witte Huis!

Donald against Hillary

Prof. Herman Matthijs doceert o.a. de cursus over de VS aan de UGent en de VUB.

De Democraten

Sanders heeft op 17 mei reeds 20 voorverkiezingen binnengehaald en de gedoodverfde kandidaat geraakt maar heel moeizaam aan de helft om de nominatie binnen te halen. En als Hillary Clinton dat eindelijk gaat halen dan is dat vooral te danken aan de verdeling van de ‘superdelegates’. Bovendien is er meer en meer kritiek op de tellingen bij deze partij, zoals het geruzie over Brooklyn (New York), Nevada enz. Merkwaardig is wel dat Hillary Clinton opkomt als eerste vrouwelijke

presidentskandidate onder de naam van haar wettelijke echtgenoot en niet onder haar eigen naam: Rodham! Hillary is afkomstig uit een rijke advocatenfamilie in Chicago met republikeinse ‘roots’. Maar ze heeft wel de steun van het partijestablishment (DNC) onder leiding van haar goede vriendin: Debbie Wasserman. Deze laatste zal ook de conventie voorzitten eind juli in Philadelphia, en is tevens lid van het Huis van Afgevaardigden (23ste kiesdistrict Florida: deel Miami Beach & Fort Lauderdale).

Kiezen

Op korte termijn stelt zich de vraag wat Clinton gaat doen met de aanhangers van Sanders.

Want die groep negeren wordt een probleem voor de echte verkiezingen van 8 november aanstaande. Opschuiven naar de denkwereld van Sanders, betekent voor haar naar links. Opvallend is dat liefst 70% van de -35-jarige vrouwen voor Sanders stemt in deze voorverkiezingen. Hillary zal ook moeten kiezen tussen de progressievere ‘change’ politiek van Obama, die beter aansluit bij Sanders. Daartegenover staat de ‘new democrat’ strategie van President Bill Clinton, die de partij conservatiever opstelde (bijv. besparingen social security, crime bills enz.). Hillary Clinton moet dus kiezen tussen Sanders’ aanhang en het risico nemen om centrumkiezers te verliezen of die aanhang laten vallen met het risico dat de Sanders-democraten op 8 november niet voor haar komen stemmen.

Running mate

In tweede instantie zal Hillary een running mate moeten zoeken. Om Sanders’ aanhang tegemoet te komen kan ze kiezen voor Elisabeth Warren (1949, methodiste). Zij is Senator voor Massachusetts. Warren heeft het voordeel van linkser te staan, maar is ook een vrouw en gaat men het strategisch politiek aandurven om met twee vrouwen de campagne in te gaan? Bovendien komt ze net als Clinton uit het noorden en is ze protestante. Een andere naam die circuleert is die van de huidige ‘Secretary of Housing’ Julian Castro (1974, katholiek) uit Texas. Daar was hij voordien burgemeester van San Antonio. Hij heeft het voordeel van jonger te zijn, een Hispanicman uit het zuiden, en katholiek. Maar heeft

Donald Trump.

PRESIDENTIAL ELECTION 2016

Hillary Clinton wel een Hispanic nodig als 'running mate', omdat men er toch vanuit gaat dat die groep grotendeels voor de democraten gaat stemmen?

De republikeinen

Nadat Cruz en Kasich het voor bekeken hielden, is de race bij de GOP gereden. De genomineerde wordt de schatrijke miljardair uit NYC: Donald Trump. Hij is de sensatie en de verrassing van deze voorverkiezing. Trump heeft het best geluisterd naar de basis en gewoon gezegd wat velen er van denken. Bovendien staat Trump soms liberaler (gay rights & belastingen middenklasse) en dan conservatiever (migranten & Mexico). Zodoende is hij niet op één vast politiek punt te pakken. In tegenstelling tot Hillary is hij echt nieuw in de politiek. Het RNC, onder leiding van Reince Priebus, is al zwaar onderuit gegaan en dat geldt ook voor de 'tea party' met Cruz, speaker of the House Paul Ryan e.a.

Maar met Trump komt een oud republikeinse thema's terug naar voren: 'America first'. Wat concreet betekent dat de VS militair- en politiek eerder op zichzelf terug vallen (isolement) en de totale mondiale vrijhandel afvoeren. Op een aantal van die thema's zeggen de (outsiders) Trump en Sanders hetzelfde.

Een andere vraag is wie Trump zal nemen als 'running mate'? Die keuze is nog de enige mogelijkheid voor het RNC om enige greep te krijgen op hun kandidaat! Aangezien Trump relatief onafhankelijk staat, is hij aan niemand schatplichtig. Want tot op heden heeft hij alles zelf gefinancierd. Senator Marco Ru-

Hillary Clinton.

bio uit Miami kan een keuze zijn: jonger, Hispanic, katholiek en wonende in de aller belangrijkste 'swing state' Florida. Maar Rubio ging bij de voorverkiezingen in Florida zwaar af tegen Trump. Of zorgt hij voor de verrassing door een Spaanstalige vrouw uit het zuiden te nemen? Suzanne Martinez (1959, katholiek) komt dan in beeld als gouverneur van de zuidelijke staat New Mexico. Zij is ook politiek niet onbelangrijk als voorzitter van de republikeinse associatie van gouverneurs. In die groep is zij een collega van een andere fan van Trump, namelijk: gouverneur Chris Christie van New Jersey. In het begin van de voorverkiezingen heeft het RNC geprobeerd om Trump te stoppen via deze associatie. Maar het RNC ving daar bot! En de conservatief religieuze 'Tea party' beweging? Wel, die had Sarah Palin als 'running mate' bij de liberale republikeinse kandidaat van 2008: Senator John Mc Cain. In 2012 waren zowel Mitt Romney als 'running mate' Paul Ryan, de huidige 'Speaker of the House', aanhangers van deze groep. Voor Ryan wordt het slikken als voorzitter van de Conventie om Trump te moeten nomineren. Maar RNC-leider Priebus is er wel in geslaagd om alles te concentreren op één kandidaat. Daar is zijn collega Wasserman nog niet in geslaagd! De vraag is of Priebus een 'running mate' aan Trump kan opdringen?

De cijfers

In november aanstaande kunnen zowat 225 miljoen Amerikanen gaan stemmen voor hun staatshoofd. Dat gebeurt indirect via de statelijke kiesmannen. Dat aantal kiezers ligt 5% hoger dan in 2012. Maar er zijn belangrijke verschuivingen tussen de etnische groepen. Zo zijn er nog 156 miljoen blanke kiezers (plus 2%), telkens 27 miljoen zwarten (plus 6%) - en Hispanics (plus 17%) kiezers, en 9 miljoen Aziaten (plus 15%) enz. Deze cijfers wijzen op enorme veranderingen in het electoraat en vooral bij de Spaanstalige kiezers.

Conclusie

De conventies van eind juli zullen Trump en Clinton aanduiden als genomineerden. Maar beide partijen hebben een probleem met hun achterban en ook is de race niet verlopen zoals gepland door de twee partijleidingen. Op de vraag wie gaat winnen in november is nog geen ernstig antwoord te geven, omdat de programma's, de running mates enz. nog niet gekend zijn. Bovendien mag men niet vergeten dat de Europese media de binnenlandse populariteit van Trump onderschat en die van Clinton overschat! Desalniettemin lijkt het erop dat het een 'race too close to call' gaat worden! •

IJSLANDS GAMBIET, RICHTSNOER VOOR EUROPA

Een jaar geleden verscheen een hoogst ongewone thriller van Dominique Biebau: *Ijslands Gambiet*. De roman beschrijft het Koude Oorlogopbod dat culmineert in de zinnebeeldige tweestrijd voor de wereldtitel schaken tussen Bobby Fischer en Boris Spassky in Reykjavik (1972). Biebau toont de volstrekte irrationaliteit van spionage, afpersing en informatievervalsing aan, en de ongeloofwaardigheid van alle officiële verklaringen.

door Lukas De Vos

In mijn bespreking van *Ijslands Gambiet* beklemtoonde ik dat Biebau als leidmotief “de onontkoombaarheid van het lot dat anderen voor jou beslissen” hanteert. De schaakpartij is actueler dan ooit. “Het jaloers bewaken van de privacy wordt doorzeefd door ‘hogere’ belangen. Daarvoor zijn vandaag de dag geen geheime diensten meer nodig (hoewel de verzamelwoede van NSA, MI6, FSB, SVR het tegendeel laat uitschijnen). Biebau is de stenograaf van de verborgen complotten die de gewone burger ontgaan. Het spel bepaalt de knikkers, en niet omgekeerd”.

Panama Papers

Met het grootste lek aller tijden, de Panama Papers, staat IJsland andermaal model voor wat zich tussen de grootmachten afspeelt, en welke nefaste gevolgen dat heeft voor de democratische samenleving. Het duurde maar enkele dagen of het lot van de regering Gunnlaugsson was bezegeld. In België moet daar eerst een parlementaire onderzoekscommissie voor opgezet worden, en iedereen heeft, zoals gebruikelijk, boter op het hoofd. Een slepende ziekte rekken ligt niet in de gewoonten van de IJslanders. Zij hebben lering getrokken uit de bankencrisis van 2008. Als je BBB ineenzakt met 9%, de waarde van de krona halveert, de drie grote banken (Landsbanki, Kaupping, Glitnir) op één week tijd van een AAA-rating in het bankroet tuimelen terwijl ze samen 14 keer het BBB van IJsland bezaten, dan moet het volk ingrijpen. De

vraag naar de schuldigen kwam pas op de tweede plaats. Eerst diende de IJslander zich aan te passen aan de gewijzigde omgeving. Hij verloor zijn buitenverblijf, zijn tweede wagen, zijn buitenlandse reizen, vaak ook zijn baan en zijn spaargeld. “Desnoods gaan we weer de zee op”, zei een betoger op Austurvöllur, het centrale plein voor de Alþingi, het parlement, me toen. En hij meende het. De visverwerkende nijverheid is de voorbije tien jaar inderdaad met 40 % gegroeid.

Weerbare burger

Het herstel van de IJslandse economie is vooral te danken geweest aan de weerbaarheid van de gewone burger. Hij kromde zijn rug en droeg de last in het besef dat hij gespeculeerd had, en verloren.

Volkswoe

Maar intussen heeft Gunnlaugsson de volkswoede over zich afgeroepen, nu blijkt dat hij “vergeten” was eigen bezittingen aan te geven. Liefst 25.000 IJslanders troeften samen voor het parlement – omgerekend naar België zou dat hier om 800.000 betogers gaan. Hun slogans logen er niet om: “IJsland is corrupt!”. Boos waren ze, zeer boos. Niet alleen op Gunnlaugsson, maar op de hele elite (die IJsland al sinds mensenheugnis bestuurt, en die vaak elders verblijft, liefst in het VK of in de VS). Geen wonder, met ruim 600 namen genoemd in het Mossack-Fonseca dossier spant IJsland per hoofd wereldwijd de kroon van belastingontduiking. Kop van jut was Gunnlaugsson, toen bleek dat hij in 2007 mee de erfe-

President
Olafur
Ragnar
Grimsson.

nis van zijn vrouw belegd had in een offshore spookfirma op de Maagdeneilanden, Wintris; daarin zaten voor 3,5 miljoen euro obligaties van de drie banken die overkop gingen. Gunnlaugsson had zijn aandeel voor 1 dollar aan zijn vrouw verkocht op 31 december 2009, net voor hij parlements lid werd. Maar hij gaf die bezittingen niet aan, zoals verplicht is in IJsland.

Vertrouwensbreuk

De vertrouwensbreuk is nu ongezien. Boven dien bleken twee andere ministers – en niet de minste, allebei van de conservatieve Onafhankelijkheidspartij – soortgelijke beleggingen via de Luxemburgse poot van Landsbanki gedaan te hebben, al bezweren zij dat ze niet wisten dat de zetel van hun firma naar de Seychellen was overgebracht. Het gaat om oudpremier Bjarni Benediktsson op financiën (“Bjarni er ekki stikkfrí”, stond op een bord, “Bjarni mag zijn verantwoordelijkheid niet ontlopen”) en Ólöf Nordal op binnenlandse zaken; zij lag al onder vuur omdat ze in december enkele migrantenfamilies met zieke kinderen het land wou uitzetten, uit-

Sigmundur David Gunnlaugsson.

gerekend op de Dag van de Mensenrechten; het migratiebureau werd meteen beklad met “Fasistar !”.

Nieuwe verkiezingen

De twee rechtsliberale regeringspartijen waren dus tot elkaar veroordeeld, want het volk schreeuwde om nieuwe verkiezingen, en wel onmiddellijk. Gunnlaugsson probeerde nog zijn ontslag te vermijden door president Grimsson om de ontbinding van het parlement te vragen. Maar Grimsson weigerde, waarna in volle verwarring eerst het ontslag van de premier werd aangekondigd (geëist door de oppositie, maar ook door de eigen afdeling in Akureyri en door de jongerenorganisatie), daarna zijn vrijwillige stap opzij voor de ondervoorzitter van zijn partij, Sigurður Ingi Jóhannsson.

In de Alþingi kreeg hij uiteraard het vertrouwen, meerderheid tegen oppositie (38-25), maar de peilingen zijn erg somber. Liefst 80 % van de IJslanders wil dat Gunnlaugsson zijn zetel opgeeft – hij is meteen “voor onbepaalde tijd” op vakantie vertrokken. Ruim 60% denkt hetzelfde over Benediktsson en Nordal. Tweederde van de kiezers heeft géén vertrouwen in de regering, amper 1 op 4 wil doorgaan. De deuren van het ministerie van financiën werden dichtgelijmd, de muur bespoten: “Lokað vegna valdniðs ! Gesloten vanwege machtsmisbruik !” De regering heeft hoedanook moeten inbinden. Er komen in het vroege najaar verkiezingen, en de afkeer

van de politiek vertaalt zich in de nooit geziene populariteit van de Piratenpartij – die pro-Europees is, voor solidariteit pleit, en de privacy voor alles stelt. Ze haalt 43 % van de stemmen, op amper 3 zetels van de absolute meerderheid.

Tegelijk rijst opnieuw de ster van Grimsson, die al een paar keer met een veto tussenkwam (o.m. in de Icesave-afwikkeling). Op 1 augustus komt er een nieuwe president. Grimsson wil na 20 jaar weggaan, maar dat wil het volk niet, al zijn er 14 tegenkandidaten. In IJsland is er maar één stemronde. Wie het meeste haalt (in het akeligste geval is geen 9% denkbaar) wordt president.

Nawoord

Dat was de toestand eind april. Een kleine maand verder liggen de kaarten alweer anders. Om maar te zeggen hoe vluchtig de politieke overtuigingen van de IJslanders zijn: een peiling van elf mei toont dat de Onafhankelijkheidspartij helemaal terug is, ook al zijn twee ministers betrokken in het Panama-schandaal. Ze leidt nu nipt voor de Piratenpartij (31% tegen 30%), terwijl zowel de sociaaldemocraten als de Vooruitgangspartij van de opgestapte premier Gunnlaugsson naar adem snakken (resp. 7,4% en 6,5%). Nochtans hebben zowel partijleider van de Alliantie Árni Árnason als Gunnlaugsson intussen inzage gegeven in hun financieel verleden. Maar dat overtuigt niet. Árnason raakte verwikkeld in een heftig dispuut in de Alþingi met de Onafhankelijkheidspartij, die hem ervan beschuldigde medeplichtig te zijn aan gesjoemel door Kaupthing, dat in Luxemburg onvervulbare rentes beloofde. Árnason was inderdaad in 2008 bestuurder van de bank die op de fles ging. Maar “mijn naam komt niet voor in de Panama Papers”, riep hij uit.

“Ik heb geen rekening op de Seychellen”. Gunnlaugsson van zijn kant heeft zijn belastingsstaten openbaar gemaakt om aan te tonen dat hij noch zijn vrouw winst haalden uit de IJslandse crisis langs hun firma op Tortola om. Maar intussen is wel gebleken dat de eigen aangiften van 2007-2009 ontbreken, én dat er geen verklaring is waarom de firma haar zetel op Tortola heeft. De afkeer van de partijpolitiek heeft duidelijk zijn hoogtepunt bereikt.

Dat belooft voor de presidentsverkiezingen van 25 juni. Uittredend president Grimsson ging eerst niet, dan plots wel, en nu weer niet meer meedingen. Voor een zesde termijn. Daar zijn twee redenen voor. Ook zijn vrouw komt in opspraak met de Panama Papers. En hij merkt nu dat een andere oudpremier Davidh Oddsson de fakkel overneemt. “Met diens ervaring hoef ik echt niet meer”. Alleen: de peilingen zetten een neus naar de officiële partijkandidaten. Ettelijke peilingen wijzen uit dat de geschiedkundige Gudhni Johannesson met de vingers in de neusgaten zal winnen. Hij scoort tussen de 66 en de 70%. Oddsson strandt op geen 20%. De enige andere die overblijft is Andri Magnason, een schrijver die, na de Philip Dick Award, net de Grand Prix de l’Imaginaire kreeg in Frankrijk, als beste vertaalde roman. Love Star dateert al uit 2002 – maar is actueler dan ooit. Het is een bijtende satire op het kapitalisme, machtsmisbruik en verstikkende bureaucratie. De IJslanders zijn wellicht niet masochistisch genoeg om hem alsnog tot president te kiezen. •

IT IS ABOUT THE ECONOMY, STUPID

Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

Zo moet onze Grondwet bij hoogdringendheid volgens de ene worden herschreven, volgens de andere minstens van een duidelijke preambule worden voorzien. Voor weer anderen moet het (Katholiek) onderwijs meer open staan voor allerlei geloofs- en andere overtuigingen. Dan zijn er weer verlichte geesten die willen het zwangerschapsverlof grondig hervormen, en ga zo maar door. Voorwaar allemaal heel belangrijke zaken.

BURGER HEEFT ANDERE ZORGEN

Vraag is alleen of de burger daar echt wakker van ligt. De meeste burgers die 's morgens opstaan zijn met totaal andere zaken bezig: zal ik tijdig op mijn werk geraken? Zal ik mijn baby of kind nog in een goede opvang kunnen plaatsen? Zal ik zo wie zo morgen nog mijn job hebben? Waar moet ik met mijn zieke en/of hulpbehoevende ouder(s) naartoe? Zal er nog geld zijn op het einde van de maand, of zal er nog veel maand zijn op het einde van mijn geld?...

Politici hebben blijkbaar de onweersaanbare neiging zich te concentreren op schijnproblemen, zodat ze de echte – maar dus ook moeilijke – problemen (die er werkelijk toe doen voor alle inwoners) niet zouden moeten aanpakken. Hoeveel politieke energie is er midden vorige eeuw niet besteed aan het uitvechten van de schoolstrijd en de ziel van het kind? En hoeveel harde centen heeft die oplossing uiteindelijk gekost aan alle belastingbetalers?

DE LAATSTE WEKEN LANCEREN POLITICI, OF ERAAN “GEKOPPELDE” BELANGENGROEPEN, WEER ALLERLEI “FUNDAMENTELE” IDEEËN, DIE NU BLIJKBAAR BIJ HOGE PRIORITEIT MOETEN WORDEN AANGEPAKT.

MEER INVESTEREN

Is al de tijd en energie die is gestoken in de diverse (ondertussen al de 6de) staatshervormingen echt wel goed besteed? Is ons land nu efficiënter, beter bestuurd, transparanter geworden? Wat kost die overlapping van bestuurslagen en versnipperde bevoegdheden? De recente gebeurtenissen (terreuraanslagen – stakende cipiers – “zieke” verkeersleiders – ...) tonen schrijnend aan dat men “onderweg” is vergeten voldoende te investeren in de correcte uitbouw van een aantal basistaken van de overheid. Het beleid is teveel met nevenproblemen bezig geweest en men is de essentie uit het oog verloren: het is een (versleten) gezegde, maar toch nog altijd brandend actueel: “Men bouwt géén welvaartsstaat op een economisch kerkhof”. De allereerste en grootste zorg van alle politici zou moeten zijn: hoe krijgen we onze economie terug in een hogere versnelling? Hoe maken we ons land terug competitief in een geglobaliseerde wereld? Hoe wakkeren we het individueel ondernemingsinitiatief terug aan?

SOCIAAL PACT

Het is niet met een herschreven grondwet dat we er zullen geraken. Hoofddoeken of geen hoofddoeken zullen het verschil niet maken. Wat wel nodig is, is een efficiënt en eerlijk fiscaal systeem. Een uitgewerkt en geëquipeerd mobiliteitsbeleid. Een arbeidsmarktbeleid die kijkt naar de 21^e eeuw in de plaats van naar de 19^e eeuw. Een echt “sociaal pact” waarin alle stakeholders van onze economie die er werkelijk toe doen, een eerlijk compromis sluiten om voldoende zuurstof (en vooral olie) in het economisch raiderwerk te brengen, waar iedereen – op een billijke manier – bereid is “iets” in te brengen (offers te brengen). Dat zou het centrale thema moeten zijn in het huidige politieke debat. Niet de diverse rondjes schaduwboxen waar men zich nu schijnt op blind te staren. Wie was het ook weer die zei: “It is about the economy, stupid...” en gelijk had hij. •